

بررسی مدل نقش تعدیل‌گری ناامیدی و نشخوار فکری در نظریه انگیزشی - ارادی خودکشی
Investigating the moderation model of hopelessness and rumination in
integrated motivational-volitional (IMV) model suicide theory

Soliman Ahmadboukani

Ph.D Student counseling, counselling department, Faculty Of Education And Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Dr. Hossein Ghamarigivi *

Professor counseling, counselling department, Faculty Of Education And Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

h_ghamarigivi@yahoo.com

Dr. Ahmadreza Kiani

Associate Professor counseling, counselling department, Faculty Of Education And Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Dr. Ali Rezaeisharif

Associate Professor counseling, counselling department, Faculty Of Education And Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

سلیمان احمدبوکانی

دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

دکتر حسین قمری گیوی (نویسنده مسئول)

استاد گروه مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

دکتر احمدرضا کیانی

دانشیار گروه مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

دکتر علی رضایی شریف

دانشیار گروه مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

Abstract

Suicide is one of the leading causes of death worldwide and one of the most important public health problems among young people. The aim of this study was to investigate the model of the moderating role of hopelessness and rumination in integrated motivational-volitional (IMV) model suicide theory. The sample of this study consisted of 600 students of Mohaghegh Ardabili University who were selected by cluster sampling. The correlation was used to test the simple interface between the studied variables. The results showed that failure ($\beta=0.25$) and entrapment ($\beta=0.15$) had a significant direct effect on the idea of suicide, And the indirect effect of failure on the idea of suicide through the mediating role of trapping was significant ($\beta=0.12$). Mental rumination also significantly moderated the relationship between failure and entrapment, accounting for 0.29% of the variance of entrapment. Regarding the moderating role of negative and positive Hopelessness, the results showed that Hopelessness moderated the relationship between entrapping and the idea of suicide, and 2.73% and 1.17% of the variance of the idea of suicide were related to negative and positive Hopelessness. These findings are a preliminary step towards elucidating the behavioral mechanisms of suicide and its consequences in Iranian society.

Keywords: Hopelessness, Ruminant, integrated motivational-volitional, suicide

چکیده

خودکشی، یکی از علل مرگ در سراسر جهان و یکی از مهم‌ترین مشکلات بهداشت عمومی در جوانان است. هدف پژوهش حاضر، بررسی مدل نقش ناامیدی و نشخوار فکری در نظریه انگیزشی-ارادی خودکشی بود. نمونه این پژوهش را ۶۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی تشکیل می‌دهند که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. به منظور تعیین ارتباط بین متغیرهای پژوهش از همبستگی استفاده شد. نتایج نشان داد که شکست ($\beta=0.25$) و به دام‌افتادگی ($\beta=0.15$) تأثیر مستقیم معناداری بر ایده خودکشی دارند؛ و اثر غیرمستقیم شکست بر ایده خودکشی از طریق نقش واسطه‌ای دام‌افتادگی قابل توجه بود ($\beta=0.12$). نشخوار فکری هم به طور قابل توجهی رابطه بین شکست و به دام افتادن را تعدیل کرد، و ۰/۲۹٪ از واریانس به دام‌افتادگی را به خود اختصاص داد. در خصوص نقش تعدیل‌گری ناامیدی منفی و مثبت نتایج نشان داد که ناامیدی رابطه بین به دام‌افتادگی و ایده خودکشی را تعدیل کرد و ۲/۷۳٪ و ۱/۱۷٪ درصد از واریانس ایده خودکشی مربوط به ناامیدی منفی و مثبت بود. این یافته‌ها گامی مقدماتی به سمت روشن‌سازی مکانسیم‌های رفتاری خودکشی بوده و پیامدهای آن را در جامعه ایران نشان می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: ناامیدی، نشخوار فکری، نظریه انگیزشی-ارادی، خودکشی

مقدمه

یکی از موضوعات تهدیدکننده جامعه و خانواده، خودکشی است. خودکشی و اقدام به آن، در اجلاس سازمان جهانی بهداشت (WHO) در سال ۱۹۹۶ به عنوان یکی از مسائل مهم بهداشت عمومی و رفتاری ضداجتماعی اعلام شد. هر ساله، یک میلیون نفر در جهان خودکشی می‌کنند (مولر^۱ و همکاران، ۲۰۲۱)؛ همچنین، خودکشی یکی از علت‌های مرگ در سراسر جهان و یکی از مهم‌ترین مشکلات بهداشت عمومی در جوانان است (گیجنز^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). در تمام گروه‌های سنی، خودکشی کامل در مردان ۲ تا ۴ برابر بیشتر از زنان است اگر چه زنان ۳ تا ۹ برابر بیشتر خودکشی دارند (جی یانگ، پری و هسر^۳، ۲۰۱۰). در ایران نیز در سال ۲۰۰۰ برآورد شده بود که از هر ۱۰۰ هزار نفر، ۶/۶ نفر مرتکب خودکشی منجر به مرگ می‌شوند؛ اما تحقیقات نشان می‌دهد این آمار به ۹/۹ نفر در دو دهه اخیر افزایش یافته است (کیانی، رشید و رضانی، ۱۳۹۸).

رفتار خودکشی یک نگرانی سلامت رفتاری در میان جوانان و دومین علت مرگ و میر در میان این جمعیت شناخته شده است (دینگرا، کلونسکی و تاپولا^۴، ۲۰۱۹). بررسی رفتارهای خودکشی، از نمونه‌ای از نوجوانان دبیرستانی، حاکی از این است که از نزدیک به ۱۴/۵٪ از نوجوانانی که اقدام به خودکشی کرده‌اند، ۱۱/۳٪ برنامه مشخصی برای اقدام به خودکشی، ۶/۳٪ گزارش یک یا چند اقدام و ۱/۹٪ اقدام به خودکشی جدی داشته‌اند (ایتون^۵ و همکاران، ۲۰۱۱). خودکشی به معنای مرگ ناشی از رفتارهای آسیب‌زا و خودهدایت شده با قصد مرگ در نتیجه رفتار و یک اقدام عمدی برای پایان دادن به زندگی خود تعریف می‌شود (کلونسکی، می و سافر^۶، ۲۰۱۶). بسیاری از نظریه پردازان در پی تبیین خودکشی بوده‌اند. برخی نظریه پردازان اجتماعی از جمله شنیدمن^۷ (۱۹۸۵) خودکشی را به عنوان پاسخ به درد شدید، دورکم^۸ (۱۹۵۱) خودکشی را با تأکید بر نقش انزوای اجتماعی، بومیستر^۹ (۱۹۹۰) خودکشی را به عنوان فرار از حالت افسرده تعریف کردند و بک و ابرامسون^{۱۰} (۲۰۰۰) بر نقش ناامیدی در خودکشی تأکید کردند (به نقل از کلونسکی و می^{۱۱}، ۲۰۱۵). با این حال، پیشرفت اساسی در نظریه‌های خودکشی در ۱۳ سال پیش اتفاق افتاد. زمانی که جوینر نظریه بین‌فردی خودکشی را ارائه کرد (کلونسکی و می، ۲۰۱۵). این نظریه به صورت جامع و گسترده‌ای تعامل دوسویه بین سیستم‌های پویایی درون‌فردی و عوامل خطر بین‌فردی را مدنظر قرار می‌دهد (وان اردن و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۰). بعد از جوینر، یکی از نظریات معاصر متأثر از تئوری جوینر، مدل یکپارچه انگیزشی-ارادی^{۱۳} اوکانر است که تبیین‌های متفاوتی درباره افکار خودکشی و اقدام به خودکشی ارائه کرده است. در مدل انگیزشی اوکانر، رفتار خودکشی ناشی از تعامل پیچیده‌ای از عوامل است که پیش‌بینی‌کننده نزدیکی قصد شخصی برای انجام رفتارهای خودکشی است. قصد رفتاری به نوبه خود، با احساس گرفتار شدن در جایی تعیین می‌شود که خودکشی به عنوان راه‌حل برجسته برای شرایط زندگی دیده می‌شود و به دام‌افتادگی با ارزیابی شکست و تحقیر تحریک می‌شود. انتقال از مرحله شکست به دام‌افتادگی، از به دام‌افتادگی به ایده و از ایده به قصد خودکشی توسط تعدیل‌گرهای خود، انگیزشی و ارادی تعیین می‌شود؛ علاوه بر این عوامل زمینه‌ای (محرومیت و آسیب‌پذیری) و وقایع زندگی (بحران روابط) که در مجموع مرحله قبل انگیزه را تشکیل می‌دهند (قبل از شروع شکل‌گیری ایده) زمینه زیستی اجتماعی گسترده‌ای را برای خودکشی فراهم می‌کنند (اوکانر^{۱۴}، ۲۰۱۱). اوکانر نشان می‌دهد شکست و رکود عوامل اولیه ایده خودکشی هستند و ظرفیت موجود در کنار عوامل دیگر (مثلاً دسترسی به وسایل کشنده، برنامه‌ریزی، تکانش‌گری) تمایل به افکار خودکشی را توضیح می‌دهد

¹World Health Organization

²Mollerck

³Gijzen

⁴Jiang, Perry, & Hesser

⁵Dhingra, Klonsky & Tapola

⁶Eaton

⁷Suicide

⁸Klonsky, May & Saffer

⁹Shneidman

¹⁰Durkheim

¹¹Baumeister

¹²Beck and Abramson

¹³Klonsky & May

¹⁴Van Orden

¹⁵Integrated Motivational-Volitional (IMV) Model

¹⁶O'Connor

(اوکانر و کیرتلی،^۱ ۲۰۱۸). این در حالی است که در سال‌های اخیر، بررسی الگوهای تفکر در اختلالات هیجانی و بررسی افکار ناخواسته و نقش آن در دوام این اختلالات نیز مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. یکی از این افکار ناخواسته، نشخوار فکری است که عاملی خطرناک برای اختلالات هیجانی محسوب می‌شود؛ ولی عواملی که موجب آسیب‌پذیری فرد نسبت به نشخوار فکری می‌شود، همچنان نامعلوم است (کوواکس، اشمولوسکی، گالامبوس و کوکونی،^۲ ۲۰۲۱). نشخوار فکری، مجموعه‌ای از افکار منفعلانه است که جنبه تکراری دارند، بر علل و نتایج علائم متمرکزند و مانع حل مسأله سازگارانه شده و به افزایش افکار منفی می‌انجامند (انریکه^۳ و همکاران، ۲۰۲۱). این افکار ناخواسته بوده و در عملکرد طبیعی فرد مداخله می‌کند و می‌تواند موجب افزایش اثرات خلق منفی روی حل مسأله و انگیزش شود (آرورت و سیزو،^۴ ۲۰۲۰). نشخوار فکری با افسردگی شدیدتر و طولانی‌مدت‌تر و تأخیر در بهبودی و افزایش اندیشه‌پردازی‌های خودکشی، کاهش انگیزش و تمرکز (شرف، لاجین و تامپسون،^۵ ۲۰۱۸) و همچنین با ناامیدی بیشتر (موری، جواراسیو و توماس،^۶ ۲۰۲۰) رابطه دارد. ناامیدی یا انتظارات منفی در مورد آینده، به یک حالت هیجانی اطلاق می‌شود که زیرمجموعه هیجان اصلی غم است. ناامیدی نه تنها باعث افسردگی و درماندگی می‌شود؛ بلکه انگیزه فرد را نیز از بین می‌برد و او را از تلاش کردن باز می‌دارد (مارچتی،^۷ ۲۰۱۹). پژوهشگران معتقدند که ناامیدی به عنوان یک عامل شناختی که با انتظارات منفی ارتباط دارد در تلاش و اقدام برای خودکشی نقش قابل ملاحظه‌ای ایفا می‌کند (هورویتز، برون، سزیز، یوگز و کینگ،^۸ ۲۰۱۷). ناامیدی هم فلج‌کننده اراده است و هم باعث تحمل‌ناپذیر شدن و میل به گریز از یک موقعیت می‌شود (مارچتی،^۹ ۲۰۱۹). ناامیدی با افسردگی، افکار خودکشی یا اقدام برای خودکشی، روابط اجتماعی و فقدان عزت نفس همبستگی دارد (کاستانزا^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۰).

محققان استدلال می‌کنند که ایجاد و آزمایش مدل‌های نظری که دلیل ایجاد میل و توانایی در اقدام به خودکشی است کاری اساسی در پیشگیری از خودکشی است (جوینر، ۲۰۰۷؛ اوکانر و ناک،^{۱۱} ۲۰۱۴). بر اساس این، به نظر می‌رسد می‌توان دو مولفه نشخوار فکری و ناامیدی را به عنوان تعدیل‌گر در رفتارهای خودکشی به ویژه بر اساس مدل یکپارچه انگیزشی-ارادی در نظر گرفت؛ چرا که براساس این مدل، عوامل زمینه‌ای و برانگیزاننده‌ها باعث فعال شدن احساس شکست و تحقیر شده و سپس تهدید به تعدیلگرهای تهدیدکننده خود^{۱۱} (TSM) باعث می‌شود افراد احساس به دام‌افتادگی کنند و این حس می‌تواند در صورت وجود تعدیل‌گرهای انگیزشی به ایده‌پردازی برای خودکشی منجر شود. در نهایت تبدیل ایده خودکشی به اقدام با کمک تعدیلگرهای انگیزشی ارادی اتفاق می‌افتد (اوکانر و کیرتلی، ۲۰۱۸). مدل فرضی پژوهش بر اساس نظریه یکپارچه انگیزشی-ارادی اوکانر و با در نظر گرفتن نقش دو متغیر نشخوار فکری و ناامیدی به عنوان تعدیل‌گر و متغیر به دام‌افتادگی به عنوان میانجی در شکل ۱ آمده است. طبق این مدل، پژوهش حاضر درصدد بررسی فرضیات زیر است:

فرضیه اول: بررسی نقش میانجی به دام‌افتادگی در رابطه بین شکست و ایده خودکشی؛

فرضیه دوم: بررسی نقش تعدیل‌گر نشخوار فکری در رابطه بین شکست و به دام‌افتادگی؛

فرضیه سوم: بررسی نقش تعدیل‌گر ناامیدی منفی در رابطه بین به دام‌افتادگی و ایده خودکشی؛

فرضیه چهارم: بررسی نقش تعدیل‌گر ناامیدی مثبت در رابطه بین به دام‌افتادگی و ایده خودکشی.

¹O'Connor & Kirtley

²Kovács, Schmelowsky, Galambos & Kökönyei

³Enriquez

⁴Arwert & Sizoo

⁵Sharaf, Lachine & Thompson

⁶Murray, Juarascio & Thomas

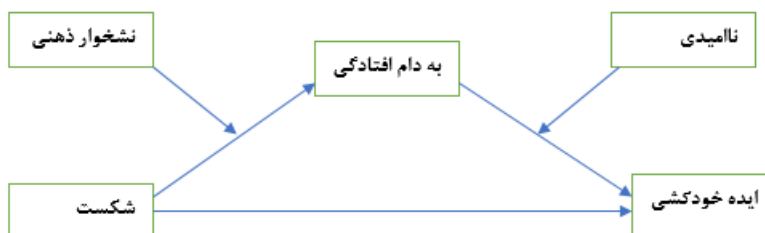
⁷Horwitz, Berona, Czyz, Yeguez & King

⁸Marchetti

⁹Costanzai

¹⁰O'Connor & Nock

¹¹Threat to Self-Moderators

شکل ۱: مدل فرضی پژوهش بر اساس نظریه یکپارچه انگیزشی-ارادی اوکانر (مدل میانجیگری تعدیل شده)

روش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها توصیفی-مقطعی واپس‌نگر و از نوع همبستگی و پیش‌بین است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی تشکیل می‌دادند که از بین آن‌ها ۶۵۰ نفر به صورت در دسترس انتخاب شدند. حجم نمونه تابعی از تعداد متغیرهای مشاهده شده الگوی کلی برای سازگاری با الگوی‌های معادلات ساختاری بود. برای سازگاری با الگوی معادلات ساختاری و تحلیل مسیر تعداد نمونه باید حداقل ۱۰ برابر تعداد متغیرهای مشاهده شده باشد (هومن، ۱۳۸۴). علاوه بر راهنمایی‌های لازم که در دستورالعمل پرسشنامه‌ها ارائه شده، به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات آن‌ها تنها در راستای اهداف مطالعه و بدون ذکر مشخصات هویتی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. در مجموع ۶۵۰ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند که ۲۲ پرسشنامه بدلیل ناقص بودن کنار گذاشته شد و نرخ پاسخ دهی ۰/۹۶ بود. با استفاده از آزمون ماهالانابیس و با درجه اطمینان ۰/۹۵ درصد ۲۸ پرسشنامه دیگر کنار گذاشته شد که ۶۰۰ پرسشنامه باقی ماند. ۶۰۰ شرکت‌کننده، میانگین سنی ۲۳/۰۹ سال داشتند (۳۰-۱۸ SD=۳/۵۸, range=۱۸). اکثر شرکت‌کنندگان زن بودند (n=۴۶۱ or ۷۶/۸) وضعیت اقتصادی اکثر شرکت‌کنندگان متوسط بود (۵۱/۳ or n=۳۰۸). تحصیلات ۳۸۷ (۶۴/۵ درصد) کارشناسی، ۱۹۱ (۳۱/۸) نفر ارشد، ۲۲ (۳/۷ درصد) دکترا بود. جهت گردآوری داده‌های مورد نظر از ناامیدی، خرده‌مقیاس نشانگان افسردگی-گرایش به خودکشی، نشخوار فکری، شکست و به دام افتادگی استفاده شد. به منظور تعیین ارتباط بین متغیرهای مورد مطالعه از همبستگی استفاده شد. همچنین روش پوت استرپینگ با نمونه ۵۰۰۰ تکرار بوت استراب همان‌طور که توسط هایز بیان شده است برای آزمایش مدل میانجیگری تعدیل شده فرضیه‌ها انجام شد (هایز، ۲۰۱۷، مدل ۲۱). در این تجزیه و تحلیل، شکست به عنوان متغیر پیش‌بین، به دام افتادگی به عنوان متغیر واسطه و ایده خودکشی به عنوان متغیر وابسته و ناامیدی به عنوان متغیر تعدیل‌کننده مسیر مدل میانجی عمل کرد. نشخوار به عنوان متغیر تعدیل‌کننده رابطه بین شکست و به دام افتادگی عمل کرد. این تجزیه و تحلیل با استفاده از spss-25 و سنتکس و برنامه الحاقی هایس نصب بر روی spss-25 انجام شد.

ابزار سنجش

مقیاس ناامیدی: در این پژوهش، دو مقیاس مستقل برای ارزیابی ناامیدی مورد استفاده قرار گرفت و هر دوی آن‌ها از فراسر^۱ و همکاران (۲۰۱۴) اقتباس شده است. دو مقیاس فقط در جملات مثبت و منفی با هم تفاوت داشتند. نمره‌گذاری سوالات در یک مقیاس لیکرتی ۱ تا ۵ بوده است. یک نمونه سوال بدین صورت بود: «آینده در نظرم مایوس و ناامید کننده است و گمان نمی‌کنم که اوضاع بهتر شود». در جملات منفی، نمره بالاتر نشانه ناامیدی بیشتر و در جملات مثبت، نمره پائین‌تر نشانه ناامیدی بیشتر است. هر دوی مقیاس مثبت ناامیدی و مقیاس منفی ناامیدی همبستگی بالایی با مقیاس ناامیدی بک داشتند ($I=0/۹۳$ و $I=0/۸۷$ به ترتیب). همچنین پایایی بازآزمایی و روایی همزمان با پرسشنامه افسردگی برای هر دو مقیاس مورد قبول بود (فراسر و همکاران، ۲۰۱۴). این پرسشنامه ابتدا توسط دو متخصص روانشناسی به فارسی ترجمه و بعد مشکلات ترجمه برطرف شد. سپس از یک نفر دیگر مسلط به هر دو زبان خواسته شد پرسشنامه ترجمه شده را به زبان انگلیسی باز گرداند. این پرسشنامه و پرسشنامه اصلی مقایسه شد و بدین صورت از میزان روایی ترجمه اطمینان حاصل نمودیم. سه متخصص روانشناسی هم روایی صوری پرسشنامه را تأیید کردند. و پرسشنامه ترجمه شده به منظور کاربرد

^۱Hayes

^۲Hopelessness

^۳Fraser

Investigating the moderation model of hopelessness and rumination in integrated motivational-volitional (IMV) ...

درصد) سن ۲۱ تا ۲۵، ۱۷ نفر (۱۲/۲ درصد) سن ۲۶ تا ۳۰ سال و ۱۷ (۱۲/۲ درصد) سن بالاتر از ۳۰ سال داشتند. ۱۵۱ نفر (۳۲/۸ درصد) از زنان سن کمتر از ۲۰ سال، ۲۰۸ نفر (۴۵/۱ درصد) سن ۲۱ تا ۲۵، ۷۲ نفر (۱۵/۶ درصد) سن ۲۶ تا ۳۰ سال و ۳۰ (۶/۵ درصد) سن بالاتر از ۳۰ سال داشتند.

قبل از انجام هر گونه تجزیه و تحلیل آماری، ارزیابی عادی بودن توزیع نمونه بسیار مهم است. برای این کار کجی و کشیدگی با استفاده از spss-25 ارزیابی شد. برای نرمال بودن توضیح نمونه می‌تواند مقدار کجی بین +۲ و -۲ و کشیدگی بین +۷ و -۷ را قابل قبول دانست (برایان، ۲۰۱۳).

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱. شکست	-					
۲. به دام افتادگی	۰/۷۶**	-				
۳. نشخوار	۰/۵۲**	۰/۴۸**	-			
۴. نا امیدي منفی	۰/۳۹**	۰/۳۷**	۰/۳۱**	-		
۵. نا امیدي مثبت	۰/۲۶**	۰/۲۹**	۰/۲۴**	۰/۶۶**	-	
۶. ایده خودکشی	۰/۳۶**	۰/۳۲**	۰/۲۰**	۰/۴۱**	۰/۳۱**	-
<i>M±SD</i>	۷/۱۳(۳/۶۶)	۷/۷۹(۳/۲۱)	۱۱/۰۲(۲/۶۵)	۴/۰۶(۲/۳۲)	۲/۱۶(۱/۲۴)	۰/۶۴(۱/۵۹)
کجی	۱/۴۳	۰/۸۰۵	-۰/۰۷۲	۰/۸۷۲	۱/۲۴	۱/۷۳
کشیدگی	۱/۰۲	-۰/۱۰۹	-۰/۴۹۴	-۰/۳۹۲	۰/۸۲۴	۱/۲۷

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که مقادیر کجی بین ۱/۷۳ و -۰/۰۷۲ و مقادیر کشیدگی بین ۱/۲۷ و -۰/۱۰۹ قرار گرفت؛ بنابراین نشان می‌دهد که داده‌ها به طور معمول توزیع شده‌اند؛ همچنین همبستگی، میانگین و انحراف معیار برای همه متغیرها در جدول ۱ ارائه شده است. همان‌طور که انتظار می‌رفت تقریباً همه امتیازات با هم همبستگی داشتند. بیشتر همبستگی‌ها متوسط بود. در ادامه به بررسی فرضیه و مدل پژوهش می‌پردازیم.

فرضیه اول: بررسی نقش میانجی به دام افتادگی در رابطه بین شکست و ایده خودکشی

جدول ۲. نقش میانجی به دام افتادگی در رابطه بین شکست و ایده خودکشی

متغیر	β	B (SE)	حد بالا	حد پایین	P	R^2
شکست بر دام افتادگی	۰/۷۵	۰/۶۶(۰/۰۲)	۰/۷۱	۰/۶۱	<۰.۰۱	
به دام افتادگی بر ایده خودکشی	۰/۱۵	۰/۰۷(۰/۰۳)	۰/۱۳	۰/۰۲	۰/۰۰۸	۰/۱۵
شکست بر ایده خودکشی	۰/۲۵	۰/۱۱(۰/۰۲)	۰/۱۶	۰/۰۶	<۰.۰۱	
اثر میانجی شکست بر ایده خودکشی	۰/۱۲	۰/۰۵(۰/۰۲)	۰/۰۹	۰/۰۱	<۰.۰۱	

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که شکست ($\beta=۰/۲۵$) و به دام افتادگی ($\beta=۰/۱۵$) تأثیر مستقیم معناداری بر ایده خودکشی دارند. همچنین اثر غیرمستقیم شکست بر ایده خودکشی از طریق نقش واسطه ای دام افتادگی قابل توجه بود ($\beta=۰/۱۲$). با توجه به نتایج می‌توان گفت به دام افتادگی نقش میانجی‌گری جزئی را در مدل مربوطه بر عهده دارد.

فرضیه دوم: بررسی نقش تعدیل‌گر نشخوار فکری در رابطه بین شکست و به دام افتادگی

جدول ۳. تحلیل تعدیلی بوت استراپ نشخوار به عنوان تعدیل‌کننده رابطه بین شکست و به دام افتادگی (۶۰۰)

متغیر وارد شده در هر مرحله	b	S.E.	t	حد بالا	حد پایین	P	R^2
شکست	۰/۸۷	۰/۱۴	۶/۴۲	۱/۱۴	۰/۶۰۹	<۰.۰۱	۰/۵۹
نشخوار	۰/۲۸	۰/۰۷	۳/۸۴	۰/۴۲۶	۰/۱۳۸	<۰.۰۱	
شکست × نشخوار	۰/۰۲	۰/۰۱	۲/۰۲	۰/۰۴۲	۰/۰۰۱	۰/۰۴۳	۰/۰۰۲۹

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که نشخوار به طور قابل توجهی رابطه بین شکست و به دام افتادن را تعدیل کرد، و ۰/۲۹٪ از واریانس به دام افتادگی را به خود اختصاص داد (۰/۰۴۲، ۰/۰۰۱، $t=0.29$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪). همچنین شکست با دام افتادگی در نمرات پایین (۰/۵۲، ۰/۰۴۴، $t=0.52$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪)، متوسط (۰/۵۸، ۰/۰۷۱، $t=0.58$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪) و بالای نشخوار (۰/۸۲، ۰/۰۵۹، $t=0.82$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪) رابطه مثبت دارد.

فرضیه سوم بررسی نقش تعدیلگر ناامیدی منفی در رابطه بین به دام افتادگی و ایده خودکشی

جدول ۴. تحلیل تعدیلی بوت استرپ نامیدی منفی به عنوان تعدیل کننده رابطه بین به دام افتادگی و ایده خودکشی (۶۰۰)

متغیر وارد شده در هر مرحله	<i>b</i>	<i>S.E.</i>	<i>t</i>	حد بالا	حد پایین	P	R ²
به دام افتادگی	-۰/۰۶	۰/۰۴	-۱/۴۹	۰/۰۱۸	-۰/۱۳۳	۰/۱۳۶	۰/۲۷
نامیدی منفی	-۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۱۹۹	۰/۱۱۲	-۰/۱۳۸	۰/۸۴۲	
به دام افتادگی × نامیدی منفی	۰/۰۳	۰/۰۱	۴/۷۰	۰/۰۴۶	۰/۰۱۹	<۰/۰۱	۰/۰۲۷۳

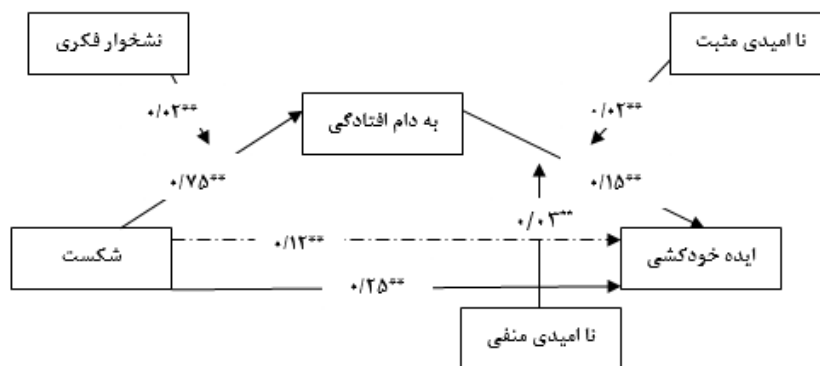
نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد نامیدی منفی به طور قابل توجهی رابطه بین به دام افتادگی و ایده خودکشی را تعدیل کرد و ۲/۷۳٪ از واریانس ایده خودکشی را به خود اختصاص داد (۰/۰۴۶، ۰/۰۱۹، $t=0.46$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪). همچنین به دام افتادگی با ایده خودکشی در نمرات متوسط (۰/۱۱۴، ۰/۰۳۷، $t=0.114$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪)، بالا (۰/۱۹۴، ۰/۰۱۰۹، $t=0.194$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪) و پایین (۰/۱۱۴، ۰/۰۳۷، $t=0.114$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪) رابطه مثبت داشتند. به دام افتادگی و ایده خودکشی در سطح پایین ناامیدی منفی ارتباطی نداشتند (۰/۰۴۵، ۰/۰۶۱، $t=0.45$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪).

فرضیه چهارم بررسی نقش تعدیلگر ناامیدی مثبت در رابطه بین به دام افتادگی و ایده خودکشی

جدول ۵. تحلیل تعدیلی بوت استرپ نامیدی مثبت به عنوان تعدیل کننده رابطه بین به دام افتادگی و ایده خودکشی (۶۰۰)

متغیر وارد شده در هر مرحله	<i>b</i>	<i>S.E.</i>	<i>t</i>	حد بالا	حد پایین	P	R ²
به دام افتادگی	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۸۴۷	۰/۱۰۷	-۰/۰۴۲	۰/۳۹۷	۰/۲۱
نامیدی مثبت	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۲۹۰	۰/۱۵۹	-۰/۱۳۸	-۰/۱۱۸	
به دام افتادگی × نامیدی مثبت	۰/۰۲	۰/۰۱	۲/۹۵	۰/۰۳۹	۰/۰۰۸	۰/۰۳۳	۰/۰۱۱۷

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد نامیدی مثبت به طور قابل توجهی رابطه بین به دام افتادگی و ایده خودکشی را تعدیل کرد و ۱/۱۷٪ از واریانس ایده خودکشی را به خود اختصاص داد (۰/۰۳۹، ۰/۰۰۸، $t=0.39$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪). همچنین به دام افتادگی با ایده خودکشی در نمرات پایین (۰/۱۲۹، ۰/۰۲۸، $t=0.129$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪) و متوسط (۰/۱۵۸، ۰/۰۰۸۲، $t=0.158$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪) و بالا (۰/۱۲۹، ۰/۰۲۸، $t=0.129$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪) رابطه مثبت داشتند (۰/۱۲۹، ۰/۰۲۸، $t=0.129$ ، $SE=0.10$ ، ۹۵٪).

شکل ۲: مدل نهایی پژوهش بر اساس نظریه یکپارچه انگیزشی-ارادی اوکانر (مدل میانجیگری تعدیل شده)

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف بررسی نقش ناامیدی و نشخوار فکری در نظریه انگیزشی-ارادی خودکشی انجام شد. در ادامه به بررسی و تبیین فرضیات پژوهش می‌پردازیم:

در خصوص فرضیه اول یعنی نقش میانجی به دام‌افتادگی در رابطه بین شکست و ایده خودکشی نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که شکست و به دام‌افتادگی تأثیر مستقیم معناداری بر ایده خودکشی دارند؛ همچنین اثر غیرمستقیم شکست بر ایده خودکشی از طریق نقش واسطه‌ای دام‌افتادگی قابل توجه بود. این یافته با پژوهش‌های مختلفی همچون اوکانر و کیرتلی (۲۰۱۸) و اوکانر (۲۰۱۱) همسو است. در این خصوص می‌توان گفت عوامل زمینه‌ای و برانگیزاننده‌ها باعث فعال شدن احساس شکست و تحقیر شده و سپس تهدید به تعدیلگرهای تهدیدکننده خود (TSM) باعث می‌شود افراد احساس به دام‌افتادگی کنند و این حس می‌تواند در صورت وجود تعدیل-گرهای انگیزشی به ایده‌پردازی برای خودکشی منجر شود. در نهایت تبدیل ایده خودکشی به اقدام با کمک تعدیلگرهای انگیزشی ارادی اتفاق می‌افتد (اوکانر و کیرتلی، ۲۰۱۸). همچنین درمورد فرضیه دوم یعنی بررسی نقش تعدیل‌گر نشخوار فکری در رابطه بین شکست و به دام‌افتادگی نتایج نشان داد که نشخوار فکری به طور قابل توجهی رابطه بین شکست و به دام‌افتادگی را تعدیل می‌کند یعنی هنگامی که شخص احساس شکست می‌کند، با وجود داشتن نشخوار فکری بالا، احتمال به دام‌افتادگی افزایش می‌یابد. این مطلب با مطالعه تاکر، اوکانر و وینگیت (۲۰۱۶) در یک راستاست و می‌تواند ناشی از آن باشد که نشخوار فکری و افزایش خلق منفی، احتمالاً در صورت وجود احساس شکست رخ می‌دهد، یعنی احساس شکست خلق و خوی منفی را افزایش داده و این مسأله، می‌تواند فرد را مستعد تفکر منفی بیشتر در مورد ناتوانی در تغییر خود و یا محیطی که در آن احاطه شده است، نماید. در نتیجه افکار منفعلانه و نشخوار فکری ایجاد شده، فعالیت‌های رفتاری‌ای که ممکن است به خنثی کردن احساس شکست بینجامد کاهش می‌یابد و همین امر سبب می‌شود تا افراد در خصوص تغییر خود و زندگی خود، احساس ناتوانی نمایند (تاکر، اوکانر و وینگیت، ۲۰۱۶). این موضوع با ادعای نولن هوسکما و مورو (۱۹۹۱)، مبنی بر اینکه نشخوار فکری به عنوان عاملی برای کنارآمدن با پریشانی روانی است که در واقع حل مسأله را به تعویق می‌اندازد، سازگار است.

فرضیه سوم یعنی بررسی نقش تعدیل‌گر ناامیدی منفی در رابطه بین به دام‌افتادگی و ایده خودکشی نیز مورد تأیید قرار گرفت و نتایج نشان داد که ناامیدی منفی به طور قابل توجهی رابطه بین به دام‌افتادگی و ایده خودکشی را تعدیل می‌کند؛ همچنین در خصوص فرضیه چهارم نیز نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، فرضیه پژوهش را مورد تأیید قرار داده و نشان داد که ناامیدی مثبت به طور قابل توجهی رابطه بین به دام‌افتادگی و ایده خودکشی را تعدیل می‌کند. این بدان معناست که ناامیدی احتمال بروز ایده خودکشی هنگامی که فرد احساس به دام‌افتادگی دارد، با وجود داشتن ناامیدی بالا افزایش می‌یابد. این مطلب با پژوهش‌هایی همچون کاستانزا و همکاران (۲۰۲۰) و هورویتز و همکاران (۲۰۱۷) همسو می‌باشد. می‌توان گفت فرد ناامید با تمرکز بر هیجانات و عواطف منفی سعی دارد بفهمد که این افکار و هیجان‌ها چرا به وجود آمده‌اند و وقتی که احساس به دام‌افتادگی و ناامیدی زیاد می‌شود، فرد احساس ناکامی و شکست کرده، راهی برای نجات و خلاص کردن خود از فشار خلق و هیجانات منفی نمی‌یابد، در نتیجه خودکشی را به عنوان تنها راه‌حل در نظر می‌گیرد (کاستانزا و همکاران، ۲۰۲۰)، در واقع ناامیدی منجر به رفتارهای فرارگونه می‌شود و فرد را به سمت ابتلا به اختلالات خوردن، مصرف مواد و الکل، رفتارهای خودجرحی، خودزنی و در نهایت خودکشی سوق می‌دهد (مارچتی، ۲۰۱۹).

یکی از محدودیتهای این پژوهش، اجرای آن بدون در نظر گرفتن تشخیص روانپزشکی شرکت‌کنندگان بود؛ همچنین دانشجو بودن نمونه‌ها تعمیم‌پذیری نتایج را محدود می‌کند؛ زیرا دانشجویان نماینده همه کسانی نیستند که ایده خودکشی دارند. در نتیجه، این مطالعه نیازمند تکرار در سایر جمعیت‌ها است. محدودیت دیگر این تحقیق محدودیت مقیاس‌های خودگزارشی و گذشته‌نگر است که ممکن حاوی فراموشی، تعصب یا ننگ اجتماعی با توجه به فرهنگ باشد. پیشنهاد می‌شود که تحقیقات بعدی روش‌های دیگری همچون مصاحبه، آزمون‌های عصب‌شناختی را با پرسشنامه‌ها همراه کنند؛ همچنین چون داده‌های جمع‌آوری شده به صورت مقطعی بود، نمی‌توانیم احتمال علیت معکوس برای خیلی از متغیرها را رد کنیم؛ بنابراین طراحی مطالعات آتی به صورت طولی و آیندنگر می‌تواند به شناخت دقیق‌تری از رابطه مولفه‌های پژوهش با ایده خودکشی بیانجامد؛ در واقع یافته‌های حاضر، حاکی از آن است که متخصصان مراقبت بهداشتی باید آگاه باشند که عوامل مرتبط با افکار خودکشی می‌تواند از عوامل حاکم بر اقدام به خودکشی متفاوت باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود امید

درمانی یا مداخلات مرتبط با آن که مکمل اقدامات شناختی رفتاری برای تقویت امید مراجعان و تاب‌آوری در باره خودکشی است مدنظر قرار گیرد.

منابع

- کیانی، ا. ر.، صفدریان، ز.، جعفری، ع.، و احمدبوکانی، س. (۱۳۹۹). بررسی ساختاری الگوی سه مرحله‌ای خودکشی (ناامیدی، درد، افسردگی، نیازهای بین‌فردی، ظرفیت اکتسابی خودکشی و اقدام به خودکشی) در دانشجویان. *فصلنامه علمی پژوهش‌های مشاوره*. ۱۹ (۷۶)، ۱۱۷-۹۲.
- کیانی، ا. ر.، احمدبوکانی، س.، نجفی، ن.، و گرجی، ز. (۱۳۹۹). اعتباریابی و ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه نیازهای بین‌فردی در دانشجویان. *فصلنامه پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*. انتشار آنلاین از تاریخ ۰۵ بهمن ۱۳۹۹.
- هومن، ح.ع. (۱۳۸۴). *مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل*. تهران، انتشارات سمت.
- Arwert, T. G., & Sizoo, B. B. (2020). Self-reported suicidality in male and female adults with autism spectrum disorders: Rumination and self-esteem. *Journal of autism and developmental disorders*, 1-8.
- Byrne, Barbara M. (2013). *Structural equation modeling with Mplus: Basic concepts, applications, and programming*. routledge, 2013..
- Costanza, A., Baertschi, M., Richard-Lepouriel, H., Weber, K., Berardelli, I., Pompili, M., & Canuto, A. (2020). Demoralization and its relationship with depression and hopelessness in suicidal patients attending an emergency department. *International journal of environmental research and public health*, 17(7), 22-32.
- Dhingra, K., Klonsky, E. D., & Tapola, V. (2019). An empirical test of the three-step theory of suicide in UK university students. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 49(2), 478-487.
- Eaton, D. K., Foti, K., Brener, N. D., Crosby, A. E., Flores, G., & Kann, L. (2011). Associations between risk behaviors and suicidal ideation and suicide attempts: do racial/ethnic variations in associations account for increased risk of suicidal behaviors among Hispanic/Latina 9th-to 12th-grade female students?. *Archives of suicide research*, 15(2), 113-126.
- Enrique, A., Eilert, N., Wogan, R., Earley, C., Duffy, D., Palacios, J., ... & Richards, D. (2021). Are Changes in Beliefs About Rumination and in Emotion Regulation Skills Mediators of the Effects of Internet-Delivered Cognitive-Behavioral Therapy for Depression and Anxiety? Results from a Randomized Controlled Trial. *Cognitive Therapy and Research*, 1-12.
- Fraser, L., Burnell, M., Salter, L. C., Fourkala, E. O., Kalsi, J., Ryan, A., ... & Menon, U. (2014). Identifying hopelessness in population research: a validation study of two brief measures of hopelessness. *BMJ open*, 4(5), e005093.
- Gijzen, M. W., Rasing, S. P., Creemers, D. H., Smit, F., Engels, R. C., & De Beurs, D. (2021). Suicide ideation as a symptom of adolescent depression. a network analysis. *Journal of Affective Disorders*, 278, 68-77.
- Gilbert, P., & Allan, S. (1998). The role of defeat and entrapment (arrested flight) in depression: an exploration of an evolutionary view. *Psychological medicine*, 28(3), 585-598.
- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford publications.
- Horwitz, A. G., Berona, J., Czyn, E. K., Yeguez, C. E., & King, C. A. (2017). Positive and negative expectations of hopelessness as longitudinal predictors of depression, suicidal ideation, and suicidal behavior in high-risk adolescents. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 47(2), 168-176.
- Jiang, Y., Perry, D. K., & Hesser, J. E. (2010). Adolescent suicide and health risk behaviors: Rhode Island's 2007 youth risk behavior survey. *American Journal of Preventive Medicine*, 38(5), 551-555.
- Joiner Jr, T. E., Pfaff, J. J., & Acres, J. G. (2002). A brief screening tool for suicidal symptoms in adolescents and young adults in general health settings: reliability and validity data from the Australian National General Practice Youth Suicide Prevention Project. *Behaviour research and therapy*, 40(4), 471-481.
- Joiner, T. (2007). *Why people die by suicide*. Harvard University Press.
- kiani Chelmari, A., rashid, S., and Ramezani, S. (2019). Validity of the Integrated Motivational-Volitional Model of Suicidal Behavior in Students. *Clinical and Psychiatry of Journal Iranian*, 25 (2), 194-209.
- Klonsky, E. D., & May, A. M. (2015). The three-step theory (3ST): A new theory of suicide rooted in the "ideation-to-action" framework. *International Journal of Cognitive Therapy*, 8(2), 114-129.
- Klonsky, E. D., May, A. M., & Saffer, B. Y. (2016). Suicide, suicide attempts, and suicidal ideation. *Annual review of clinical psychology*, 12, 307-330.
- Kovács, L. N., Schmelowszky, Á., Galambos, A., & Kökönyei, G. (2021). Rumination mediates the relationship between personality organization and symptoms of borderline personality disorder and depression. *Personality and Individual Differences*, 168, 110-139.
- Marchetti, I. (2019). Hopelessness: A network analysis. *Cognitive Therapy and Research*, 43(3), 611-619
- Moller, C. I., Cotton, S. M., Badcock, P. B., Hetrick, S. E., Berk, M., Dean, O. M., ... & Davey, C. G. (2021). Relationships between different dimensions of social support and suicidal ideation in young people with major depressive disorder. *Journal of affective disorders*, 281, 714-720.

Investigating the moderation model of hopelessness and rumination in integrated motivational-volitional (IMV) ...

- Murray, H. B., Juarascio, A. S., & Thomas, J. J. (2020). Augmenting diaphragmatic breathing with behavioral exposure: single-case experimental design for rumination disorder. *Cognitive and Behavioral Practice, 27*(3), 347-356.
- O'Connor, R. C. (2011). Towards an integrated motivational-volitional model of suicidal behaviour. *International handbook of suicide prevention: Research, policy and practice, 1*, 181-98.
- O'Connor, R. C., & Williams, J. M. G. (2014). The relationship between positive future thinking, brooding, defeat and entrapment. *Personality and Individual Differences, 70*, 29-34.
- O'Connor, R. C., & Kirtley, O. J. (2018). The integrated motivational-volitional model of suicidal behaviour. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences, 373*(1754), 20170268
- O'Connor, R. C., & Nock, M. K. (2014). The psychology of suicidal behaviour. *The Lancet Psychiatry, 1*(1), 73-85.
- Sharaf, A.Y., Lachine, O. A., & Thompson, E. A. (2018). Rumination, social problem solving and suicide intent among Egyptians with a recent suicide attempt. *Archives of psychiatric nursing, 32*(1), 86-92.
- Tucker, R. P., O'Connor, R. C., and Wingate, L. R. (2016) An investigation of the relationship between rumination styles, hope, and suicide ideation through the lens of the integrated motivational-volitional model of suicidal behavior. *Archives of Suicide Research, 20*(4), pp. 553-566.
- Van Orden, K. A., Witte, T. K., Cukrowicz, K. C., Braithwaite, S. R., & Selby, E. A. (2010). Joiner TE Jr. *The interpersonal theory of suicide. Psychol Rev, 117*, 575-600.
- Von Glischinski, M., Teismann, T., Prinz, S., Gebauer, J. E., & Hirschfeld, G. (2016). Depressive symptom inventory suicidality subscale: Optimal cut points for clinical and non-clinical samples. *Clinical psychology & psychotherapy, 23*(6), 543-549.
- Williams, K. D., & Karau, S. J. (1991). Social loafing and social compensation: The effects of expectations of co-worker performance. *Journal of personality and social psychology, 61*(4), 570.